

ČIMAMANDA
NGOZI ADIČI

Amerikana

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Chimamanda Ngozi Adichie
AMERICANAH

Copyright © 2013 by Chimamanda Ngozi Adichie
Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ova knjiga je posvećena sledećoj generaciji, ndi na-abija
n'iru: Toks, Čisom, Amaka, Činedum, Kamsiona i Arinze.*

Mome osamdesetogodišnjem ocu

I, kao i uvek, Ivari.

Prvi deo

PRVO POGLAVLJE

Prinston u leto ne miriše ni na šta, i mada je Ifemelu volela spokojno zelenilo brojnog drveća, čiste ulice i imponantne domove, nenametljive preskupe radnje i tihi, postojani vazduh zaslužene milosti, privlačilo ju je upravo ovo – nedostatak mirisa – možda zato što su svi ostali američki gradovi koje je znala mirisali na svoj način. Filadelfija je imala plesnivu aromu istorije. Nju Hejven je mirisao na zapuštenost. Baltimor je imao miris slane vode, a Bruklin smeća zagrejanog na suncu. Ali Prinston nije imao nikakav miris. Ovde je volela da udiše duboko vazduh. Volela je da posmatra meštane kako voze izrazito obzirno i parkiraju najnovije modele automobila pred piljarnicama sa organskom hranom u Ulici Nasau, ili ispred restorana sa sušijem, ili ispred prodavnice sladoleda s pedeset različitih ukusa, uključujući i aromu crvene paprike, ili ispred pošte, gde osoblje što se topi od ljubavnosti izlazi da ih dočeka na ulazu. Volela je kampus, ozbiljan i pun znanja, gotske građevine sa zidovima obraslim lozicom, i to kako se sve na noćnom polusvetlu preobražava u sablasnu scenu. A najviše od svega joj se sviđalo to što, u ovom mestu sveopšte opuštenosti, može da se pretvara da je neko drugi,

neko poseban, primljen u blagosloveni američki klub, neko odlikovan sigurnošću.

Ali nije joj se sviđalo što mora da ide u Trenton da upliće kosu. Bilo bi nerazumno očekivati frizerski salon za uplitanje u Prinstonu – nekoliko ovdašnjih crnaca koje je videla imali su tako svetlu kožu i mlitavu kosu da nije mogla da ih zamisli s pletenicama – pa ipak, dok je čekala voz na Prinstonskoj stanici, po žestokoj popodnevnoj vrućini, pitala se zašto *nema* mesta gde bi mogla da uplete kosu u pletenice. Čokoladica u tašni joj se istopila. Još nekoliko ljudi je čekalo na peronu i svi su bili beli i vitki, u kratkoj i tankoj odeći. Njoj najbliže stajao je čovek koji je jeo sladoled iz korneta; oduvek joj se činilo pomalo neozbiljno kad odrasli Amerikanci javno jedu sladoled iz korneta. Okrenuo se ka njoj i rekao: „Konačno“, kad je voz najzad stigao škripeći, sa onom familijarnošću stranaca koji zajedno čekaju, razočarani u javne službe. Nasmejala mu se. Prosedu kosu s potiljka začesljao je napred i komično je rasporedio kako bi prikrio ćelavost. Mora da je neki profesor, ali ne humanističkih nauka jer bi bio samosvesniji. Neka pouzdana nauka, možda hemija. Ranije bi kazala: „Znam“, sa onim izrazito američkim izrazom kojim se više izražava slaganje nego znanje, i zapodenuła bi s njim razgovor, da vidi hoće li reći nešto što bi mogla da upotrebi za svoj blog. Ljudima laska kad ih pitaš da govore o sebi, a ako ne kažeš ništa kad počnu, to će ih navesti da govore još više. Moraju da popune tišinu. Kad bi je pitali čime se bavi, nejasno bi odgovorila: „Pišem blog o životnim stilovima“, jer bi im bilo nelagodno kad bi kazala: „Pišem anonimni blog pod naslovom *Rejstint ili Raznorazna opažanja neameričkih crnaca o američkim crncima (nekada poznatim kao crnje)*.“ Ipak, kazala je i to nekoliko puta. Jednom je to rekla nekom belcu s dugačkim tankim pletenicama, koji je sedeo pored nje u vozu. Kosa mu je izgledala kao stari usukani kanapi s plavim čuperkom na kraju, a košulja tako pobožno pohabana i izlizana da je bila uverena kako je neki

borac za društvene promene, pa je mogao biti dobar gost na blogu. „Rasa je totalno prenatrpana u poslednje vreme, crnci treba da prevaziđu sami sebe, sad je sve u klasama, u onima koji imaju i onima koji nemaju“, rekao joj je ravnodušno, a ona je to iskoristila kao uvodnu rečenicu u postu pod naslovom *Nisu poraženi svi beli Amerikanci s pletenicama*. Rekla je, zatim, i onom čoveku iz Ohaja, koji je sedeo stisnut uz nju u avionu. Već po odelu s kopčanjem u dva reda i po košulji s kragom druge boje, bila je sigurna da je taj sredovečni čovek menadžer. On je hteo da zna šta to znači „blog o životnim stilovima“ pa mu je rekla, očekujući da bude uzdržan, ili da okonča razgovor nekom odbrambenom i blagom izjavom poput: „Jedina rasa koja nešto znači je ljudska rasa.“ Međutim, rekao je: „Jeste li ikada pisali o usvajanju? Niko u ovoj zemlji ne želi crne bebe, i pritom ne mislim na bebe mešane rase, nego baš na crne. Ne žele ih čak ni crnačke porodice.“

Ispričao joj je kako su njegova supruga i on usvojili crno dete i kako susedi na njih gledaju kao da su odlučili da budu mučenici za neku sumnjivu stvar. Njen članak pod naslovom *Loše obučeni beli menadžeri iz Ohaja nisu uvek ono što mislite da jesu* imao je najveći broj komentara tog meseca. I dalje se pitala da li ga je on pročitao. Nadala se da jeste. Dok je sedela u kafeima, na aerodromima i železničkim stanicama, često je posmatrala nepoznate ljude i pitala se koji od njih bi čitali njen blog. Njen sad već bivši blog. Poslednji članak napisala je pre samo nekoliko dana i za njim se do sada otegao niz od stotinu sedamdeset i četiri komentara. Uvek su je plašili i oduševljavali svi ti čitaoci, čiji je broj rastao iz meseca u mesec i koji su se povezivali i unakrsno komentarisali, koji znaju mnogo više od nje. SapfijskiDerida, jedan od najčešćih čitalaca, napisao je: *Malo me je iznenadilo koliko sam ovo lično primio. Srećno u potrazi za neimenovanom „životnom promenom“, ali molim te da se uskoro vratiš u blogosferu. Zahvaljujući svome duhovitom, izazovnom i provokativnom glasu bez poštovanja stvorila si*

prostor za prave razgovore o jednoj važnoj temi. Ovakvi čitaoci kao što je SapfijskiDerida, koji iznose statističke podatke i koriste reči kao „stvarnosno“ u komentarima, budili su u Ifemelu nervozu i želju da bude originalna i da ostavi utisak, pa je s vremenom počela da se oseća kao lešinar koji kljuje strvine ljudskih priča u potrazi za nečim što može upotrebiti. Ponekad su njeni postovi imali slabe veze s rasom. Ponekad nije verovala sebi. Što je više pisala, bila je sve manje sigurna. Svakim člankom je strugala sa sebe novu ljusku sve dok nije počela da se oseća ogoljeno i lažno.

Čovek sa sladoledom seo je pored nje u vozu i, kako bi obešhrabrio svaki pokušaj razgovora, zagledao se u smeđu mrlju pored njenih stopala, od prosutog ledenog frapučina, i zurio je tako sve dok nisu stigli u Trenton. Peron je bio prepun crnaca i mnogi od njih su bili debeli, u kratkoj i tankoj odeći. I dalje ju je uznemiravala ta razlika u okruženju posle samo nekoliko minuta vožnje vozom. Svoje prve godine u Americi, kad se vozila od stanice Nju Džerzi tranzit do Stanice Pen, a onda i metroom u Fletlends, u posetu teti Udžu, bila je zapanjena time kako su belci vitki na stanicama u Menhetnu, i kako je, što je voz odmicao dalje ka Bruklinu, na peronima bilo sve više crnaca i ljudi su postajali sve deblji. Ona, međutim, o njima nije razmišljala kao o „debelima“. Mislila je o njima kao o „krupnim“ ljudima, jer je jedna od prvih stvari kojima ju je naučila njena prijateljica Ginika bila da je reč „debeo“ u Americi ružna reč, koja u sebi nosi moralni sud kao reči „glup“ ili „govnar“, da nije običan opis kao „nizak“ ili „visok“. I tako je Ifemelu prognala reč „debeo“ iz svog rečnika. Ali ona joj se vratila prošle zime, posle gotovo trinaest godina, kad je jedan čovek iza nje u redu u supermarketu promrmljao: „Debeli ljudi ne bi trebalo da jedu ta govna“, dok je plaćala za džinovsku kesu tortilja-čipsa. Pogledala ga je, iznenađena, blago uvređena, i pomislila je kako je to savršeno za blog, za članak o tome kako je ovaj čovek zaključio da je debela. Taj post će tagovati pod

„rasa, pol i veličina tela“. Međutim, kad se vratila kući, dok je stajala pred ogledalom i suočavala se sa istinom, shvatila je da predugo nije obraćala pažnju na to da joj je odeća tesna, da joj se butine s unutrašnje strane taru jedna o drugu, i da joj oni mekani, okruglasti delovi tela podrhtavaju dok se kreće. Ona jeste debela.

Izgovorila je reč „debela“ polako, isprobavajući je na jeziku, i setila se svih ostalih reči koje je naučila da ne izgovara glasno u Americi. Debela je. Nije obla niti krupnih kostiju; debela je, jedino ta reč odgovara istini. Isto tako, nije obraćala pažnju ni na kamen na duši. Blog joj je išao dobro, svakog meseca je imala na hiljade pojedinačnih posetilaca, i dobro je zarađivala od obraćanja javnosti, imala je stipendiju za Princeton i vezu s Blejnom – „Ti si apsolutno ljubav mog života“, napisao joj je na poslednjoj rođendanskoj čestitki – pa ipak joj je kamen bio na duši. Tamo je već izvesno vreme, kao jutarnja malaksalost i umor, kao osećaj sumornosti bez granica. On sobom nosi bezoblične čežnje, bezoblične želje, trenutne bleskove slika nekih drugih života koje bi mogla živeti, i sve se to proteklih meseci stopilo u oštru, prodornu nostalgiju. Pretraživala je nigerijske veb-sajtove, nigerijske profile na *Fejsbuku*, nigerijske blogove, i svaki klik joj je donosio neku novu priču o mladim ljudima koji su se nedavno vratili kući, opremljeni američkim ili britanskim diplomama, da osnuju kompaniju za investicije, da započnu biznis muzičke produkcije, da kreiraju modnu liniju, osnuju časopis ili da otvore restoran brze hrane. Gledala je fotografije tih mladih muškaraca i žena i osećala tupi bol gubitka, kao da su je naterali da otvori šaku i dâ im nešto svoje. Oni žive njen život. Nigerija je za nju postala mesto na kom treba da bude, jedino mesto u kom može da pusti korenje bez neodoljive potrebe da ga iščupa i otrese zemlju s njega. A naravno, tu je i Obinze. Njena prva ljubav, njen prvi ljubavnik, jedina osoba s kojom nikad nije osećala potrebu da objašnjava sebe. On je sad muž i otac, i nisu u kontaktu već godinama, ali ne može

se pretvarati da on nije deo njene nostalgije, niti da ne misli često na njega prebirajući po prošlosti, tragajući za znamenjima nečeg što ne može imenovati.

Onaj nepristojni nepoznati čovek u supermarketu – ko zna s kakvim se problemima *on* rve, budući tako ispijen i tankih, stisnutih usana – nameravao je da je uvredi, ali umesto toga ju je bocnuo i probudio.

Počela je da planira i da sanja, da konkuriše za razne poslove u Lagosu. Isprva nije ništa rekla Blejnu, jer je želela da završi studije na Princetonu, a kad joj se stipendija okončala, nije mu rekla zato što je želela da dâ sebi vremena, da bude sigurna. Ali nedelje su prolazile i ona je znala da nikad neće biti sigurna. I tako mu je rekla da se vraća kući, dodavši: „Moram“, i znajući da će on u njenim rečima čuti zvuk kraja.

„Zašto?“, pitao ju je Blejn, gotovo automatski, zabezeknut njenom izjavom. Bili su u njegovoj dnevnoj sobi u Nju Hejvenu, preplavljenom blagim džezom i dnevnom svetlošću, i ona ga je pogledala, tog njenog dobrog, zbunjenog čoveka, i osetila kako taj dan poprima odlike tužne uspomene. Živeli su zajedno tri godine, tri godine bez nabora, kao glatko ispeglan čaršav, sve do njihove jedine svađe, pre nekoliko meseci, kad su se Blejnovе oči sledile od optuživanja i kad je odbio da govori s njom. Ali preživeli su tu svađu, uglavnom zbog Baraka Obame, koji ih je ponovo povezao zajedničkom strašću. Te izborne noći, pre nego što ju je Blejn poljubio, lice mu je bilo vlažno od suza i snažno ju je stisnuo u zagrljaj kao da je Obamina pobeda i njihova lična pobeda. A sad mu je rekla da je gotovo. „Zašto?“, upitao ju je. Podučavao je nijansama i složenosti na svojim predavanjima, a ipak je pita za jedan jedini razlog, za *uzrok*. Ali ona nije doživela nikakvo naglo otkrovenje i nije bilo uzroka; jednostavno, u njoj su se stvorili slojevi nezadovoljstva, i formirali masu koja ju je sad pokrenula. Nije mu to rekla, zato što bi ga povredilo kad bi znao da se tako oseća već izvesno vreme, da je veza s njim bila

kao zadovoljni boravak u nekoj kući, ali u kojoj je neprestano sedela uz prozor i gledala napolje.

„Ponesi biljku“, rekao joj je onoga dana kad ga je videla poslednji put, dok je pakovala odeću koju je držala kod njega u stanu. Izgledao je poraženo, stojeći opuštenih ramena u kuhinji. Bila je to njegova kućna biljka, zeleni listovi što, puni nade, izbijaju iz tri bambusove stabljike, i kad ju je uzela, preplavila ju je iznenadna teška usamljenost, i ostala u njoj nedeljama. I dalje je ponekad oseća. Kako je moguće da ti nedostaje nešto što više ne želiš? Blejnu je trebalo nešto što ona nije mogla da mu da, a njoj je trebalo nešto što on nije mogao dati njoj, i ona je tugovala zbog toga, zbog gubitka onoga što je moglo biti.

I evo je sad, po zreloom letnjem danu, sprema se da joj upletu kosu za povratak kući. Koža joj je lepljiva od vrućine. Na trentonskom peronu je bilo ljudi triput krupnijih od nje i ona je s divljenjem pogledala jednu debelu ženu s vrlo kratkom suknjom. Nije cenila pokazivanje vitkih nogu ispod mini-suknje – najzad, lako je i bezbedno pokazati noge kakve svet odobrava – ali ta žena je svojim činom izrazila prećutno uverenje kakva ljudi samo u sebi nose, osećaj pravičnosti koju drugi ne uspevaju da vide. Slična tome bila je i njena odluka da se vrati; kad god bi je opsedale sumnje, zamišljala je sebe kako hrabro stoji sama, gotovo herojski, i to bi učutkalo svaku nesigurnost. Debela žena se bavila grupom tinejdžera koji su izgledali kao da im je šesnaest-sedamnaest godina. Okupili su se u grupice, s reklamom letnjeg kursa na žutim majicama, smejući se i pričajući. Podsetili su Ifemelu na njenog rođaka Dikea. Jedan od momaka, taman i visok, vitak i mišićav kao atletičar, izgledao je baš poput Dikea. Premda Dike nikad ne bi nosio tu obuću što izgleda kao espadrile. Nazvao ih je „jadnom obućom“. To je nova uzrečica, prvi put ju je upotrebio pre nekoliko dana, kad joj je rekao da ide u kupovinu s tetom Udžu. „Mama hoće da mi kupi one blesave cipele. Ma daj, rodo, znaš da ne nosim jadnu obuću!“

Ifemelu je stala u red za taksi ispred stanice. Nadala se da njen taksista neće biti Nigerijac, jer će, čim čuje njen naglasak, biti agresivno željan da joj ispriča kako ima magistarsku diplomu, da mu je taksi drugi posao i da mu je ćerka na dekanovoj listi na Rutgersu, ili će pak voziti nadureno ćuteći, vratiće joj kusur ignorišući čak i njeno „hvala“, sve vreme osećajući poniženje što ga s visine gleda zemljakinja Nigerijka, pritom još sitna cura, koja je bolničarka ili možda čak i doktorica. Taksisti Nigerijci u Americi svi odreda su ubeđeni kako zapravo nisu taksisti. Došla je na red. Njen taksista je bio crnac i sredovećan. Otvorila je vrata i pogledala poledinu vozačkog sedišta. *Mervin Smit*. Nije Nigerijac, ali čovek nikad ne može biti siguran. Nigerijci ovde uzimaju razna imena. Čak je i ona nekad bila neko drugi.

„Kako ste?“, upitao ju je.

Odmah je, sa olakšanjem, zaključila da govori s karipskim akcentom.

„Hvala, dobro.“ Dala mu je adresu *Marijaminih afričkih pletenica*. Prvi put je išla u taj salon – onaj gde je bila redovna mušterija zatvoren je zato što se vlasnica vratila u Obalu Slonovače da se uda – ali bila je uverena da će i on izgledati kao i svi ostali saloni za afričke pletenice za koje je znala: nalazili su se u delovima grada s grafitima, memljivim zgradama, bez belaca, i s natpisima jarkih boja, s nazivima kao *Ajšine i Fatimine afričke pletenice*, s prevrućim radiatorima zimi i s klima-uređajima koji ne hlade leti, i puni su frankofonih frizerki iz Zapadne Afrike, od kojih će jedna biti vlasnica, ona koja najbolje govori engleski i javlja se na telefon, a ostale je poštuju. Često je na leđima jedne od njih beba, privezana maramom. Ili malo dete spava na ćebencetu prostrtom po pohabanoj sofi. Razgovaraju glasno i brzo, na francuskom ili na volofu ili na jeziku malinke, a kad se obraćaju mušterijama na engleskom, onda je to izlomljeno i neobično, kao da se još nisu privikle na sam jezik, a već su usvojile američki sleng. Izgovaraju reči polovično. Jednom

je jedna frizerka iz Gvineje rekla Ifemelu: „Znabže, pozla sam.“ Trebalo je da to ponovi mnogo puta da bi Ifemelu shvatila da zapravo kaže: „Znači, bože, pošizela sam.“

Mervin Smit je bio veseo i razgovorljiv. Pričao je, dok je vozio, o tome kako je vruće, kako će se na kraju sigurno navući olujni oblaci.

„Ovo je ona vrućina koja ubija starce. Ako nemaju klima-uređaje, moraju da idu u tržni centar, znate. Tržni centar je besplatna klimatizacija. Ali ponekad nema ko da ih tamo odveze. Ljudi treba da se brinu o starcima“, rekao je, odlično raspoložen uprkos Ifemelinom ćutanju.

„Evo nas!“, kazao je i parkirao se ispred oronule stambene zgrade. Salon se nalazio između kineskog restorana *Srećna radost* i radnjice s grickalicama i loto-tiketima. Unutra je bio zapušten, boja se ljuštila, a po zidovima su bili izlepljeni posteri s pletenicama u raznim stilovima i manji plakati s natpisom BRZ POVRAĆAJ POREZA. Tri žene, sve tri u majicama i bermudama, uplitala su kosu mušterijama koje su sedele. Na malom, preglasnom televizoru podignutom u uglu, davao se neki nigerijski film: čovek je tukao ženu, a žena je čučala i vikala, sve je vibriralo od lošeg zvuka.

„Zdravo!“, reče Ifemelu.

Sve su se okrenule da je pogledaju, ali samo jedna – mora biti Marijama – odgovorila je: „Zdravo. Dobro došla.“

„Volela bih da mi se urade pletenice.“

„Kakve želite?“

Ifemelu je kazala da želi pletenice srednje veličine i uvijene, pa je pitala koliko to košta.

„Dvesta“, odgovorila je Marijama.

„Prošlog meseca sam platila sto šezdeset.“ Poslednji put je uplitala kosu pre tri meseca.

Marijama neko vreme ništa nije rekla, pogleda uprtog u kosu koju je uplitala.

„Dakle, sto šezdeset?“, upitala je Ifemelu.

Marijama je slegla ramenima i nasmešila se. „U redu, ali morate doći i sledeći put. Sedite. Sačekajte Ajšu. Uskoro će završiti.“ Marijama joj je pokazala najsitniju frizerku, koja je imala kožnu bolest, neke ružičastožučkaste površine po rukama i vratu, koje su izgledale zabrinjavajuće zarazno.

„Zdravo, Ajša“, rekla joj je Ifemelu.

Ajša ju je pogledala i jedva primetno klimnula glavom, praznog lica, gotovo odbojno bezizražajnog. U njoj je bilo nečeg čudnog.

Ifemelu je sela do vrata; ventilator na oguljenom stolu bio je podignut naviše, ali nije mnogo pomagao u zagušljivoj prostoriji. Odmah pored ventilatora bili su češljevi, paketići s umecima za pletenice, raskupusani časopisi, gomile šarenih di-vi-dija. U jednom uglu je stajala metla, pored malog automata s bombonama, i zarđala hauba za sušenje kose, koja nije korišćena sto godina. Na televizijskom ekranu, otac je tukao dvoje dece, lažnim udarcima u vazduh pored njihovih glava.

„Ne! Loš otac! Loš čovek!“, reče jedna frizerka gledajući u ekran i trzajući se.

„Vi iz Nigerije?“, upita Marijama.

„Da“, reče Ifemelu. „Odakle ste vi?“

„Ja i moja sestra Halima smo iz Malija. Ajša je iz Senegala“, reče Marijama.

Ajša nije podigla pogled, ali Halima se nasmešila Ifemelu, toplim smeškom prepoznavanja i dobrodošlice zemljakinji iz Afrike; ne bi se tako nasmešila nekoj Amerikanki. Bila je veoma razroka, zenice su joj se pomerale u potpuno suprotnim pravcima, što je Ifemelu malo izbacilo iz ravnoteže jer nije bila sigurna kojim je okom Halima gleda.

Ifemelu se hladila časopisom. „Strašno je vruće“, reče. Konačno je u društvu u kom joj niko neće reći: „Vruće ti je? Pa ti si iz Afrike!“

„Ova žega je grozna. Izvinite, klima-uređaj se juče pokvario“, reče Marijama.

Ifemelu je znala da se klima-uređaj nije juče pokvario, da je pokvaren mnogo duže, možda i oduvek; pa ipak je klimnula glavom i kazala kako je možda bio preopterećen. Zazvonio je telefon. Marijama je podigla slušalicu i posle jednog minuta rekla: „Dođite sad.“ Upravo zbog tih reči Ifemelu je prestala da zakazuje u salonima za afričke pletenice. Uvek ti kažu: „Dođi sad“, a kad stigneš, zatekneš još dve žene kako čekaju za mikro-pletence, ali vlasnica će ti svejedno reći: „Sačekajte, doći će moja sestra da pomogne.“ Telefon je zazvonio ponovo i Marijama je počela da govori na francuskom. Sve glasnije, i prestala je da upliće kosu kako bi gestikulirala rukom dok više u telefon. A onda je izvadila žuti listić iz džepa i počela da čita brojeve. „Trois! Cinq! Non, non, cinq!“*

Žena kojoj je pravila pletenice u bolno tankim redovima, oštro joj reče: „Hajde! Neću da budem ovde ceo dan!“

„Izvinite, izvinite“, reče Marijama. Ipak, još jednom je ponovila brojeve s tiketa pre nego što je nastavila da upliće, s telefonom smeštenim između ramena i uha.

Ifemelu je otvorila svoj roman, *Trsku* od Džina Tamera, i prelistala nekoliko stranica. Već neko vreme je planirala da ga pročita, misleći da će joj se svideti pošto se Blejnu nije dopao. Sjajna izvedba, tako ga je Blejn okarakterisao, onim svojim blagim trpeljivim tonom koji je koristio kad govori o romanima, kao da je uveren da će ona, uz malo vremena i malo više mudrosti, prihvatiti da su romani koje on voli superiorni, romani koje su napisali mladi i mlađi muškarci, krcati onim *nečim*, fascinantnim, zbrkanim nagomilavanjem brendova i muzike i stripova i ikona, s tek letimičnim emocijama, u kojima je svaka rečenica pomodno svesna sopstvene pomodnosti. Pročitala je mnogo takvih romana, zato što joj ih je on preporučio, ali bili su kao šećerna vuna čiji ukus tako lako iščili iz sećanja.

* Franc.: Tri! Pet! Ne, ne, pet! (Prim. prev.)

Zatvorila je roman; bilo je prevruće, nije mogla da se skoncentriše. Pojela je malo rastopljene čokolade, poslala Dikeu SMS poruku da je pozove kad završi s košarkaškim treningom, i hladila se. Čitala je natpise na naspramnom zidu – NEMA POPRAVKE PLETENICA POSLE NEDELJU DANA. NE PRIMAMO LIČNE ČEKOVE. NEMA REFUNDIRANJA – ali pažljivo je izbegavala da gleda u uglove prostorije jer je znala da su budave novine nagurane ispod cevi i prljavštine i stvari koje se raspadaju.

Konačno, Ajša je završila sa svojom mušterijom i upitala je Ifemelu koje boje dodatke želi.

„Boju broj četiri.“

„Nije dobra boja“, odmah reče Ajša.

„Tu boju upotrebljavam.“

„Izgleda kao zemlja. Nećete boju jedan?“

„Boja jedan je previše crna, izgleda veštački“, odgovorila je Ifemelu skidajući turban. „Ponekad koristim boju dva, ali boja četiri je najbližnja mojoj prirodnoj boji.“

Ajša je slegla ramenima, oholo, kao da hoće da kaže da nije njen problem ako mušterija nema dobar ukus. Otvorila je ormarić i izvadila dva paketića dodataka, pa proverila da li su iste boje.

Dodirnula je Ifemelinu kosu. „Zašto ne stavljate sredstvo za ispravljanje?“

„Volim da mi je kosa onakva kakvu je Bog stvorio.“

„Ali kako je češljate? Teško češljati“, reče Ajša.

Ifemelu je donela svoj češalj. Blago je češljala kosu, gustu, meku i sasvim sitno ukovrdžanu, sve dok joj nije uokvirivala glavu kao oreol. „Nije teško očešljati ako je navlažena losionom kako treba“, kazala je, i nehotice prijemčivijim tonom, koji je koristila kad god pokušava da ubedi druge crnkinje da ostave kosu u prirodnom stanju. Ajša je frknula: očigledno nije mogla da razume zašto bi iko odabrao da trpi češljanje prirodne kose umesto da je jednostavno ispravi hemikalijama. Razdelila je

Ifemelinu kosu, izvukla mali dodatak iz gomile sa stola i počela vešto da upliće.

„Suviše je stegnuto“, reče Ifemelu. „Ne stežite toliko.“ Pošto je Ajša nastavila da uvija do kraja, Ifemelu je pomislila da je možda nije razumela, pa je dodirnula previše stegnutu pletenicu i rekla: „Steže, steže.“

Ajša joj je odgurnula ruku. „Ne. Ne. Ostavite. Dobro.“

„Stegnuto je!“, ponovila je Ifemelu. „Molim vas, olabavite.“

Marijama ih je gledala, pa iz nje poteče bujica reči na francuskom. Ajša je olabavila pletenicu.

„Izvinite“, reče Marijama. „Ne razume dobro.“

Ali Ifemelu je bilo jasno, po izrazu Ajšinog lica, da vrlo dobro razume. Ajša je jednostavno bila prava piljarica, imuna na kozmetičku finoću američke usluge mušterija. Ifemelu ju je zamislila kako radi na pijaci u Dakaru, kao one frizerke u Lagosu što istresu nos pa obrišu ruke o kecelju, i što grubo cimaju glavu mušterije u položaj koji njima odgovara, pa se žale koliko je gusta ili suva ili kratka kosa, dovikuju se sa ženama u prolazu i sve vreme preglasno razgovaraju i previše zatežu pletenice.

„Znate nju?“, upita Ajša pokazujući pogledom na televizijski ekran.

„Molim?“

Ajša je ponovila i pokazala prstom ka glumici na ekranu.

„Ne“, reče Ifemelu.

„Ali vi Nigerijka.“

„Jesam, ali ne poznajem je.“

Ajša pokaza rukom ka gomili di-vi-dijeva na stolu. „Ranije previše vudua. Mnogo loše. Sad Nigerija film dobar. Lepa velika kuća!“

Ifemelu nije cenila nolivudske* filmove s teatralnom glumom i neverovatnim zapletima, ali klimnula je glavom u znak slaganja jer je bio pravi luksuz čuti reči „Nigerija“ i „dobro“ u

* Nolivud je popularan naziv za nigerijsku filmsku industriju. (Prim. prev.)

istoj rečenici, čak i od ove neobične Senegalke, pa je odlučila da u tome vidi dobar znak za svoj povratak kući.

Svi kojima je rekla da se vraća izgledali su iznenađeno i očekivali objašnjenje, a kad je kazala kako to radi zato što želi, na čelu su im se pojavljivale bore zbunjenosti.

„Zatvorićeš blog i prodaćeš stan da bi se vratila u Lagos i radila za časopis koji ne plaća tako dobro“, rekla joj je teta Udžu, pa onda to i ponovila, kao da hoće da natera Ifemelu da uvidi koliko je ozbiljna ta ludost. Jedino je njenoj staroj prijateljici u Lagosu, Ranjinudo, njen povratak bio normalan. „Lagos ti je sad pun povratnika iz Amerike, pa bolje požuri da se vratiš i da im se pridružiš. Viđam ih svakog dana, nose sa sobom bocu vode kao da će umreti od vrućine ako svaki čas ne popiju malo“, kazala je Ranjinudo. Ranjinudo i ona ostale su u vezi svih ovih godina. Isprva su se povremeno dopisivale, a kad su se otvorili sajber-kafe i kad su mobilni telefoni ušli u široku upotrebu, kad se razgranao *Fejsbuk*, komunicirale su češće. Upravo joj je Ranjinudo pre nekoliko godina javila da se Obinze ženi. „U međuvremenu, o, ozbiljno se obogatio. Vidiš šta si propustila!“, rekla joj je Ranjinudo. Ifemelu je odglumila ravnodušnost na te vesti. Najzad, prekinula je kontakt s Obinzeom, prošlo je toliko vremena i bila je u svežoj vezi s Blejnom, živeli su zajedno i bila je s njim srećna i opuštena. Ipak, pošto je završila razgovor, neprestano je mislila na Obinzea. Zamišljala ga je na venčanju i to je u njoj budilo osećanje slično tugi, izbledelejo tugi. Ali bilo joj je drago zbog njega – tako je rekla sebi i, da bi dokazala da joj je drago zbog njega, odlučila je da mu piše. Nije bila sigurna da li on i dalje koristi staru imejl-adresu, pa je očekivala da joj ne odgovori, ali on je odgovorio. Nije mu ponovo pisala jer je do tada imala svoje malo postojano svetlo. Bilo je najbolje ostaviti stvari kakve jesu. Prošlog decembra, kad joj je Ranjinudo ispričala kako je naletela na njega u tržnom centru *Palme*, s njegovom malenom ćerkicom (a Ifemelu još nije mogla da zamisli taj novi, veliki, moderni tržni centar u

Lagosu; kad god bi pokušala, javljao joj se prizor one skućene *Mega plaze* koje se sećala) – „Izgledao je tako čist, a ćerkica mu je tako slatka“, rekla je Ranjinudo – Ifemelu je osetila ubod bola zbog svih tih promena koje su se dogodile u njegovom životu.

„Nigerija film sad vrlo dobar“, ponovo reče Ajša.

„Da“, reče Ifemelu poletno. Evo šta je sad postala – tragač za znamenjima. Nigerijski filmovi su dobri, znači da je dobro i to što se vraća kući.

„Vi Joruba iz Nigerija“, reče Ajša.

„Ne, ja sam Igbo.“

„Vi Igbo?“ I prvi put se na Ajšinom licu pojavio osmeh, osmeh koji je pokazivao njene tamne desni koliko i sitne zube. „Mislila da vi Joruba jer ste tamni, a Igbo svetli. Ja imam dva Igbo čoveka. Vrlo dobri. Igbo ljudi stvarno dobro brinu o svoje žene.“

Ajša je skoro šaputala, nagoveštavajući tonom da govori o seksu, a fleke po njenim rukama i vratu izgledale su u ogledalu kao grozne rane. Ifemelu je zamislila kako neke od njih pucaju i cure, a druge se perutaju. Odvratila je pogled.

„Igbo ljudi brinu o svoje žene stvarno dobro“, ponovila je Ajša. „Ja hoću udam. Vole me, ali kažu da porodica hoće Igbo ženu. Jer Igbo uvek žene Igbo.“

Ifemelu se obuzdala da se ne nasmeje. „Hoćeš da se udaš za obojicu?“

„Ne.“ Ajša je nestrpljivo mahnula rukom. „Hoću udam za jednog. A to tačno? Igbo uvek ženi Igbo?“

„Igboi se žene i udaju za razne ljude. Muž moje rođake je Joruba. Moja ujna je iz Škotske.“

Ajša je načas prestala da uvija kosu i pogledala je Ifemelu u ogledalu kao da odlučuje da li da joj veruje.

„Moja sestra kaže to tačno. Igbo uvek ženi Igbo“, reče.

„Otkud tvoja sestra zna?“

„Ona zna mnogo Igbo ljudi u Africi. Ona prodaje tkanine.“

„Gde je ona?“

„U Africi.“

„Gde? U Senegal?“

„U Beninu.“

„Zašto kažeš Afrika, a ne državu na koju misliš?“, upita je Ifemelu.

Ajša coku jezikom. „Ne znaš ti Amerika. Kažeš Senegal i Amerikanci odmah kažu: 'Gde je to?' Moja drugarica iz Burkina Faso i nju pitaju: 'Tvoja zemlja u Latinska Amerika?'“ Ajša je nastavila da uvija, s lukavim izrazom lica, a onda ju je upitala, kao da Ifemelu nikako ne može znati kako ovde stoje stvari: „Koliko ti dugo u Amerika?“

Ifemelu je zaključila da joj se Ajša uopšte ne dopada. Sad je želela da skрати razgovor, da obe kažu samo onoliko koliko moraju za tih šest sati koliko će trebati da joj isplete kosu, i zato se pretvarala da je nije čula, gledajući u mobilni telefon. Dike joj još nije odgovorio na poruku. On uvek odgovori za nekoliko minuta, ali možda je još na košarkaškom treningu, ili s drugovima gleda neki blesavi video na *Jutjubu*. Pozvala ga je i ostavila dugačku poruku, povišenim glasom, ne prekidajući da priča o njegovoj košarci i treningu i da li je ovako vruće i u Masačusetsu i hoće li danas voditi Pejdž u bioskop. A onda, u raspoloženju lakomislenosti, sastavila je jedan imejl Obinzeu pa ga je odmah i poslala, ne dozvolivši sebi da ga ponovo pročita. Napisala je da se vraća da živi u Nigeriji i, premda ju je tamo već čekao posao, iako su joj kola već bila na brodu za Lagos, iznenada joj je to prvi put postalo stvarno. *Nedavno sam odlučila da se vratim u Nigeriju.*

Ajša se nije dala obeshrabriti. Kad je Ifemelu konačno podigla pogled s telefona, Ajša ju je ponovo upitala: „Koliko ti dugo u Amerika?“

Ifemelu je odugovlačila vraćajući telefon u tašnu. Pre mnogo godina postavili su joj slično pitanje, na venčanju jedne od prijateljica tete Udžu, i ona je rekla: „Dve godine“, što je bilo istina, ali podsmeħ na tom nigerijskom licu naučio ju je

da joj je potrebno više godina kako bi zaslužila nagradu da je ozbiljno shvataju Nigerijci u Americi, Afrikanci u Americi, i uopšte doseljenici u Americi. Govorila je da je tu šest godina kad je bilo zapravo tri i po. Posle pet godina, govorila je da je tu osam godina. A sad kad je u Americi trinaest godina, laganje više nije bilo nužno, ali ona je svejedno slagala.

„Petnaest godina“, rekla je.

„Petnaest? To je dugo.“ U Ajšinim očima se ukazalo poštovanje.

„Živiš ovde u Trentonu?“

„Živim u Prinstonu.“

„Prinston.“ Ajša je zastala. „Ti student?“

„Upravo sam završila sa stipendijom“, odgovorila je, znajući da Ajša neće razumeti šta je to stipendija, i taj izuzetan trenutak Ajšine bojažljivosti izazvao je u Ifemelu neko izopačeno zadovoljstvo. Da, Prinston. Da, jedno od onih mesta koja Ajša može samo da zamišlja i u kojima nigde nema natpisa BRZ POVRAĆAJ POREZA, jer ljudima u Prinstonu ne treba brz povraćaj poreza.

„Ali vraćam se u Nigeriju“, dodala je Ifemelu, iznenada pokajnički. „Odlazim sledeće nedelje.“

„Da vidiš porodicu.“

„Ne. Vraćam se. Da živim u Nigeriji.“

„Zašto?“

„Kako to misliš zašto? Zašto da ne?“

„Bolje šalješ novac nazad. Osim ako ti otac nije veliki čovek? Imaš veze?“

„Našla sam tamo posao“, odgovorila je.

„Ostaneš u Amerika petnaest godina i ideš nazad samo da radiš?“ Ajša se zlobno smeškala. „Možeš ostaneš tamo?“

Ajša ju je podsetila na njenu tetu Udžu kad je rekla, pošto je konačno prihvatila da Ifemelu ozbiljno namerava da ode – *Hoćeš li moći da se snađeš?* – i taj nagoveštaj da ju je Amerika nekako neopozivo promenila, izazvao joj je trnce po koži. I njeni roditelji izgleda misle kako neće moći da se „snađe“ u

Nigeriji. „Sad bar imaš američko državljanstvo pa uvek možeš da se vratiš u Ameriku“, rekao joj je otac. Oboje su, puni nade, pitali da li će s njom doći i Blejn. Zabavljalo ju je to kako sad često pitaju za Blejna, pošto im je trebalo malo vremena da se pomire s pomišlju da ona ima američkog crnca za dečka. Zamišljala ih je kako potajno gaje planove za njeno venčanje: majka razmišlja o dobavljačima hrane i bojama, a otac o tome kog uvaženog prijatelja da pozove za pokrovitelja. Kako nije imala srca da im uništi te nade i kako je malo trebalo da se ta nada održi i da budu srećni, kazala je ocu: „Odlučili smo da se ja vratim prva, a Blejn će doći posle nekoliko nedelja.“

„Sjajno“, rekao je otac, a ona nije rekla više ništa jer je najbolje jednostavno ostati na tom „sjajno“.

Ajša ju je malo prejako povukla za kosu. „Petnaest godina u Amerika mnogo dugo vreme“, kazala je, kao da je malo razmislila o tome. „Imaš dečka? Ti udata?“

„Vraćam se u Nigeriju i zato da vidim svog čoveka“, reče Ifemelu, iznenadivši i samu sebe. *Svog čoveka*. Kako je samo lako lagati neznance, stvoriti pred nepoznatim ljudima verziju života kakav zamišljaš.

„Oh! Okej!“, reče Ajša na to, uzbuđena; Ifemelu joj je konačno pružila razumljiv razlog zbog kog želi da se vrati. „Udaćeš se?“

„Možda. Videćemo.“

„Oh!“ Ajša je prestala da uvrće kosu i zagledala se u nju u ogledalu, ukočeno i netremice, i Ifemelu se načas pobojala da je ta žena vidovita i zna da laže.

„Hoću da vidiš moje muškarce. Ja ih pozovem. Oni dođu i ti ih vidiš. Prvo zovem Čidžiokea. On radi kao taksista. Onda Emeku. On radi u obezbeđenje. Ti njih vidiš.“

„Ne moraš ih zvati samo da bi mene upoznali.“

„Ne. Zovem ih. Ti njima kažeš da Igbo može da oženi neigbo. Oni tebe slušati.“

„Ne, stvarno. Ne mogu to da učinim.“

Ajša je nastavila da priča kao da je nije čula. „Ti njima kažeš. Oni tebe slušati jer ti njihova Igbo sestra. Bilo koji od njih dobar. Ja hoću udam.“

Ifemelu je pogledala Ajšu, sitnu Senegalku običnog lica s flekama po koži koja ima dva Igbo momka, iako to zvuči neverovatno, i koja sad uporno zahteva da ih Ifemelu upozna i da ih podstakne da se ožene njome. To bi bio dobar članak na blogu: *Neobičan slučaj neameričke crnkinje ili Kako te pritisci iseljeničkog života nateraju da poludiš.*

DRUGO POGLAVLJE

Kad je Obinze prvi put video njen imejl, sedeo je na zadnjem sedištu svog rejdž rovera, u zakrčenom lagoskom saobraćaju, dok je neko dete s kosom boje rđe stajalo uz auto lica priljubljenog uz spoljašnju stranu jednog prozora, a ulični prodavac držao šarene kompakt-diskove uz drugo okno, dok su s radija *Vazobija* FM dopirali tihi zvuci vesti na pidžin-engleskom jeziku, a svuda okolo vladalo sivilo i kiša samo što nije pala. Zurio je u svoj blekberi, iznenada ukočenog tela. Prvo je letimično pročitao imejl, s nagonskom željom da bude duži. *Tavanice, kedu? Nadam se da je sve u redu na poslu i u porodici. Ranjinudo mi reče da te je nedavno slučajno srela i da sad imaš dete! Srećni tata. Čestitam. Nedavno sam odlučila da se vratim u Nigeriju. Biću u Lagosu za nedelju dana. Volela bih da budemo u kontaktu. Čuvaj se. Ifemelu.*

Pročitao je imejl ponovo, polako, i obuzela ga je neodoljiva potreba da nešto ispravi, zagladi – pantalone, svoju obrijanu glavu. Nazvala ga je Tavanicom. U poslednjem imejlu koji je dobio od nje, neposredno pre nego što se oženio, oslovila ga je Obinze, izvinila se što se nije godinama javljala, poželela mu sreću vedrim rečenicama i pomenula crnog Amerikanca

s kojim živi. Ljubak imejl. Mrzeo ga je. Toliko ga je mrzeo da je guglovaio tog crnog Amerikanca – zašto bi uopšte navodila puno ime i prezime tog čoveka ako nije želela da ga Obinze gugluje? – predavača na Jejlu, i pobesneo je što Ifemelu živi s čovekom koji na svom blogu o prijateljima govori kao o „mačkama“, ali zapravo je fotografija tog crnog Amerikanca, koji sav zrači intelektom, u izlizanim farmerkama i s naočarima u crnom okviru, navela Obinzea da joj odgovori hladno. *Hvala na dobrim željama, nikad u životu nisam bio srećniji*, napisao je. Nadao se da će mu odgovoriti nečim podrugljivim – nije ličilo na nju da ne bude nimalo zajedljiva u tom prvom imejlu – ali ona mu uopšte nije pisala, a kad joj je ponovo poslao imejl, posle svog medenog meseca u Maroku, da joj kaže kako želi da ostanu u kontaktu i ponekad popričaju, nije mu odgovorila.

Saobraćajna gužva se malo raščistila, počeli su da se kreću. Rominjala je kiša. Dete prosjak trčalo je uz kola, s dramatičnim izrazom u krupnim očima i mahnito ponavljajući stalno isti pokret: prinosio je ustima šaku skupljenih prstiju. Obinze je spustio prozor i dao mu novčanicu od stotinu naira. Njegov vozač Gejbrijel gledao ga je u retrovizoru s neodobravanjem.

„Bog te blagoslovio, oga!“, reklo je dete prosjak.

„Nemojte davati novac tim prosjacima, gospodine“, reče mu Gejbrijel. „Svi oni su bogati. Prosjačenjem zarade puno para. Čuo sam za jednog što je saziđao zgradu sa šest stanova u Ikedži!“

„Zašto onda ti, Gejbrijele, radiš kao vozač, što nisi prosjak?“, upita ga Obinze i nasmeja se, malo previše srdačno. Poželeo je da kaže Gejbrijelu da mu se upravo javila imejlom njegova devojka sa studija, u stvari devojka sa studija i devojka iz srednje škole. Kad mu je prvi put dozvolila da joj skine grudnjak, ležala je na leđima i tiho ječala, s prstima raširenim na njegovoj glavi, i posle mu je rekla: „Oči su mi bile otvorene, ali nisam videla tavanicu. To mi se nikada ranije nije desilo.“ Druge devojke bi se pretvarale da nikad nisu dozvolile nijednom momku da

ih dodirne, druge devojke, ali ne i ona, nikada ona. Ona je bila živo iskrena. Počela je da naziva *tavanicom* to što su radili, vrel i isprepleteni na njegovom krevetu kad mu majka nije kod kuće, samo u donjem rublju, dodirujući, ljubeći i sisajući jedno drugo, pokrećući bedra u simulaciji. *Žudim za tavanicom*, napisala je jednom na poleđini njegove sveske za geografiju, a on još dugo posle toga nije mogao da pogleda tu svesku a da sav ne zatreperi od potajnog uzbuđenja. Na univerzitetu, kad su konačno prestali sa simulacijom, počela je *njega* da zove Tavanica, u šali, izazovno – ali kad su se prepirali ili kad je bila loše volje, zvala ga je Obinze. Nikad ga nije zvala Zed, kao njegovi prijatelji. „Zašto ga uopšte zoveš Tavanica?“, jednom ju je pitao njegov prijatelj Okvudiba, jednog od onih dokonih dana posle ispita prvog semestra. Ifemelu se pridružila grupi njegovih prijatelja koji su sedeli za prljavim plastičnim stolom pivnice u kampusu. Otpila je gutljaj maltine iz svoje boce, progutala, okrnula pogledom Obinzea i rekla: „Zato što je toliko visok da glavom dodiruje tavanicu, zar ne vidiš?“ Namernom sporošću, usnama izvijenim u smešak, jasno im je pokazala svoju želju da im stavi do znanja kako to nije razlog što ga zove Tavanica. A ni on nije visok. Munula ga je nogom pod stolom i on je munuo nju dok su gledali kako se njegovi prijatelji smeju; svi oni su se nje malo pribojavali i svi su pomalo bili zaljubljeni u nju. Da li je videla tavanicu kad ju je dodirivao onaj crni Amerikanac? Da li je i za druge muškarce koristila termin „tavanica“? Sad ga je uzrujala pomisao da možda i jeste. Uto mu je zazvonio telefon i, u jednom trenutku zbunjenosti, pomislio je da ga to Ifemelu zove iz Amerike.

„Dragi, *kedu ebe i no?*“ Kad god ga zove, njegova žena Kosi počinje tim rečima: Gde si? Kad on nju zove, nikad je ne pita gde je, ali ona mu ionako sama to kaže: Upravo ulazim u salon. Sad sam na Trećem kopnenom mostu. Kao da joj je bilo potrebno da se uveri u njihovo fizičko postojanje kad nisu zajedno.

Kosi ima visok, devojački glas. Treba da budu u Šefovoj kući na zabavi u pola osam uveče, već je prošlo šest.

Rekao joj je da se zaglavio u saobraćaju. „Ali krenuli smo, upravo smo skrenuli u Ozumba Mbadive. Stižem.“

Na auto-putu Lek, saobraćaj je tekao brže i kiša je prestajala da pada, pa je Gejbrijel ubrzo pritisnuo sirenu pred visokom crnom kapijom Obinzeovog doma. Vrtar Muhamed, žilav muškarac u prljavom belom kaftanu, otvorio je širom vratnice i podigao ruku u znak pozdrava. Obinze je pogledao u smeđu kuću s kolonadom. Unutra su nameštaj uvezen iz Italije, njegova žena, njegova dvogodišnja ćerka Baki, dadilja Kristijana, njegova svastika Čioma, koja je na prinudnom raspustu zato što univerzitetski profesori ponovo štrajkuju, i nova kućna pomoćnica Mari, koju su doveli iz Republike Benin pošto je njegova žena zaključila da joj nigerijske služavke ne odgovaraju. U svim sobama će biti sveže, otvori erkondišna će se tiho talasati, a kuhinja će mirisati na akri i majčinu dušicu, na televizoru u prizemlju će biti vesti CNN-a, a na spratu *Kartun network*, i sve to će prožimati spokojni osećaj blagostanja. Izašao je iz kola. Hod mu je bio krut, teško je podizao noge. Proteklih meseci je počeo da se oseća nekako naduveno od svega onoga što ima – porodicu, kuće, kola, račune u banci – i s vremena na vreme ga je obuzimala neodoljiva potreba da sve to bocne iglom i izduva, da bude slobodan. Više nije bio siguran, zapravo nikada nije bio siguran u to da li voli svoj život zato što mu se on zaista sviđa ili zato što treba da ga voli.

„Dragi“, reče Kosi, otvarajući vrata pre nego što je stigao do njih. Bila je doterana i našminkana, ten joj se sjajio, i on pomisli, kao što je često pomišljao, kako je to lepa žena, savršeno bademastih očiju, zapanjujuće pravilnih crta lica. Haljina od krep-svile bila joj je čvrsto stegnuta u struku i u njoj je izgledala kao peščani sat. Zagrlio ju je, pažljivo izbegavajući njene usne, nakarminisane ružičasto i iscrtane tamnije ružičastim.

„Večernja svetlosti! *Asa! Ugo!*“, reče on. „Šefu neće trebati nikakvo osvetljenje na zabavi kad ti stigneš.“

Ona se nasmejala. Isto tako se smeje, s otvorenim prihvatanjem i uživanjem u sopstvenom izgledu, kad je ljudi pitaju: „Je li vam majka bela? Jeste li mešane rase?“, zato što ima tako svetlu kožu. Zbog toga mu je uvek bilo malo nelagodno, zbog tog zadovoljstva s kojim je primala pogrešnu pretpostavku da je rasno mešovitog porekla.

„Tata-tata!“, viknula je Baki jureći ka njemu, pomalo nezgrapnim trkom dece koja su tek naučila da hodaju. Devojčica je bila sveže okupana, u pidžami na cvetove, i mirisala je slatko, na losion za bebe. „Bak-Bak! Tatina Bak!“ Podigao ju je visoko, poljubio je, onjušio joj vrat i pretvarao se da će je baciti na pod jer je to uvek zasmejava.

„Hoćeš li se okupati ili samo presvući?“, upita ga Kosi, idući za njim na sprat, gde mu je pripremila plavi kaftan, položen na krevet. On bi radije obukao košulju i odelo ili neki jednostavniji kaftan umesto ovoga s previše ukrasnog veza, koji mu je Kosi kupila za nečuveno veliku sumu kod jednog od onih novih uobraženih modnih kreatora na Ostrvu. Ali obući će ga da joj udovolji.

„Samo ću se presvući“, reče.

„Kako je bilo na poslu?“, upita ona, umiljato kao i uvek. Rekao joj je da razmišlja o novoj stambenoj zgradi koju je upravo završio na Parkvjuu. Rekao joj je kako se nada da će je iznajmiti kompanija *Šel* jer su naftne kompanije uvek najbolji klijenti, nikad se ne žale na nagle skokove najma, plaćaju lako, američkim dolarima pa ne mora da se bavi promenljivim kursom naire.

„Ne brini“, reče mu ona i dodirnu mu rame. „Bog će ti poslati *Šel*. Bićemo dobro, dragi.“

Stanovi su zapravo već bili izdati jednoj naftnoj kompaniji, ali ponekad joj je govorio besmislene laži poput ove jer se u dubini duše nadao da će mu možda postaviti neko pitanje ili

tražiti da joj objasni, iako je znao da neće. Zato što ona želi samo jedno: da je uveri kako će uslovi njihovog života ostati isti, a način na koji će to izvesti u potpunosti je prepustala njemu.

Na Šefovoj zabavi biće mu dosadno kao i obično, ali išao je na sve Šefove zabave, i svaki put kad je parkirao ispred Šefove vile, setio bi se onog prvog puta kad je došao ovamo, sa svojom rođakom Nneomom. Tek se bio vratio iz Engleske, u Lagosu je bio samo nedelju dana, ali Nneoma je već gundala kako ne može samo da leži, čita i bude mrzovoljan.

„An-an! *O džini?* Jesi li ti prvi čovek s ovim problemom? Moraš da ustaneš i da se uključiš u gužvu. Svi se uključe i svi se guraju. U Lagosu je sve u guranju“, rekla je Nneoma. Ona je imala sposobne šake debelih dlanova i udeo u mnogim poslovima; putovala je u Dubai da kupuje zlato, u Kinu da kupuje žensku odeću, a odnedavno je bila distributer jedne kompanije za smrznutu piletinu. „Rekla bih ti da pođeš sa mnom i pomogneš mi u mome poslu, ali ne, previše si mek. Previše govoriš engleski. Meni treba neko sa gra-gra“, kazala je.

Obinze se još oporavljao od onoga što mu se desilo u Engleskoj, još je bio izolovan slojevima samosažaljenja, i zato ga je uznemirilo Nneomino snishodljivo pitanje: „Jesi li ti prvi čovek s ovim problemom?“ Ona nije imala pojma, ta njegova rođaka koja je odrasla na selu i koja gleda na svet prodornim i neosetljivim očima. Ali polako je shvatio da je Nneoma u pravu; on nije prvi, a neće biti ni poslednji. Počeo je da konkuriše na poslove preko oglasa u novinama, ali niko ga nije zvao na razgovor, a njegovi nekadašnji školski drugovi, koji sad rade u bankama i kompanijama mobilne telefonije, počeli su da ga izbegavaju, strepeći da im ne gurne novi CV u ruke prilikom susreta.

Jednoga dana, Nneoma je rekla: „Znam jednog veoma bogatog čoveka, Šefa. Taj me je jurio i jurio... eh, ali ja sam odbila.

On ima ozbiljan problem sa ženama i može nekom preneti sidu. Ali znaš kakvi su ti muškarci, nikad ne zaborave ženu koja im kaže „ne“. I zato me s vremena na vreme pozove i ja nekad odem da ga vidim. Čak mi je pomogao s početnim kapitalom da započnem svoj biznis kad su mi oni đavoli ukrali novac prošle godine. Još misli da ću mu jednoga dana popustiti. Ha, *o di egvu*, zašto bih? Odeveću te k njemu. Kad je raspoložen, ume da bude veoma velikodušan. On poznaje sve i svakog u ovoj zemlji. Možda će nam dati pisamce za nekog direktora negde.“

U kuću ih je uveo poslužitelj; Šef je sedeo na pozlaćenoj stolici koja je izgledala kao presto i pijuckao konjak, okružen gostima. Skočio je, oniži čovek, žustar i ustreptao. „Nneoma! Jesi li to ti? Dakle, danas si me se setila!“, rekao je. Zagrljio je Nneomu pa se odmakao i drsko joj odmerio kukove u pripijenoj suknji i duge pletenice po njenim ramenima. „Hoćeš da dobijem infarkt, a?“

„Neću valjda ja da ti izazovem infarkt? Pa šta bih radila bez tebe?“, odgovorila je Nneoma vragolasto.

„Znaš ti šta radiš“, rekao je Šef, a njegovi gosti su se nasmejali, sva trojica grohotom.

„Šefe, ovo je moj rođak Obinze. Njegova majka je sestra moga oca, profesorka“, rekla je Nneoma. „Ona mi je platila školovanje od početka do kraja. Da nije bilo nje, ne znam šta bi danas bilo sa mnom.“

„Divno, divno!“, rekao je Šef, gledajući Obinzeu kao da je on na neki način zaslužan za tu velikodušnost.

„Dobro veče, gospodine“, kazao je Obinze. Izenadilo ga je što je Šef u izvesnom smislu kicoš, negovan i doteran: sjajnih, manikiranih noktiju, s crnim plišanim papučama na nogama i s dijamantskim krstom oko vrata. Očekivao je krupnijeg čoveka grublje spoljašnjosti.

„Sedi. Čime da te poslužim?“

Veliki ljudi i velike žene – Obinze je to kasnije naučio – ne razgovaraju s ljudima, umesto toga oni govore ljudima, i Šef

je te večeri govorio i govorio, svečano je besedio o politici, dok su njegovi gosti uzvikivali: „Tačno! U pravu ste, Šefe! Hvala vam!“ Bili su gotovo uniformisani u odeću zajedničku bogatijoj mladeži – kožne papuče, pripijene košulje otkopčane oko vrata, sve poznatih brendova – ali u njihovom ponašanju bilo je nečeg, neke duboke pohlepe svojstvene bednima.

Kad su mu gosti otišli, Šef se okrenuo Nneomi. „Znaš li onu pesmu *Ko zna šta donosi sutra?*“ Onda je i zapevao, s uživanjem, kao dete. *Ko zna šta donosi sutraaaa! Sutraaaa! Ko zna šta donosi sutraaaa!* Pa je ponovo sipao izdašnu količinu konjaka u čašu. „E, na tom principu se zasniva ova zemlja. To je vrhovni princip. Ko zna šta donosi sutra. Sećaš se onih velikih bankara za vreme Abačine vlasti? Mislili su da poseduju ovu zemlju, a dok si trepnuo već su se našli u zatvoru. Gledaj onog siromaška koji nije mogao ni kiriju da plati, a onda mu je Babangida dao naftni izvor, i sad ima privatni mlaznjak!“ Šef je govorio trijumfalnim tonom, prizemna zapažanja iznosio je kao velika otkrića, dok je Nneoma slušala i smešila se u znak saglasnosti. Bila je preterano živahna, kao da će što širi osmeh i što glasniji smeh, svaki laskaviji od prethodnog, obezbediti da im Šef pomogne. Obinzea je zabavljalo koliko je to očigledno, koliko otvoreno flertuje s njim. Ali Šef im je samo darovao sanduk vina i neodređeno rekao Obinzeu: „Dođi sledeće nedelje.“

Obinze je došao u posetu Šefu sledeće nedelje, pa onda i sledeće; Nneoma mu je kazala da samo nastavi tako dok Šef ne učini nešto za njega. Šefov poslužitelj ih je uvek služio svežom zabiberenom čorbom, jako začinjenom ribom u sosu, od čega je Obinzeu curio nos i glava bi mu se razbistrila, budućnost bi se nekako otčepila i ispunila bi ga nada, pa je sedeo zadovoljan i slušao Šefa i njegove goste. Fascinirali su ga: to otvoreno ulagivanje gotovo bogatih u prisustvu bogatih, kao i ulagivanje bogatih u prisustvu veoma bogatih; izgleda da je posedovati novac značilo i da te novac pojede. Obinze je osećao odbojnost i čežnju; sažaljevao ih je, ali je istovremeno i zamišljao da je kao

oni. Jednoga dana Šef je popio malo više konjaka nego inače i govorio neodređeno o ljudima što ti zabadaju nož u leđa, i o dečacima kojima poraste rep, i o nezahvalnim budalama koji misle da su mnogo bistri. Obinze nije znao šta se tačno desilo, ali neko je uznemirio Šefa, otvorio se prolaz, i čim su ostali sami, rekao je: „Šefe, ako mogu nečim da vam pomognem, molim vas recite mi. Možete se osloniti na mene.“ Samoga sebe je iznenadio tim rečima. Izleteo se. Bio je haj od ljute čorbe. Evo šta znači uključiti se u gužvu i gurati se. Sad je u Lagosu i mora da se gura.

Šef ga je pogledao, dugim, pronicljivim pogledom. „Treba nam više ljudi poput tebe u ovoj zemlji. Ljudi iz dobrih porodica, s kućnim vaspitanjem. Ti si džentlmen, vidim ti to u očima. I majka ti je profesor. To nije lako.“

Obinze se jedva primetno nasmešio, kako bi izgledao ponizno pred tim neobičnim komplimentom.

„Gladan si i pošten, a to je nešto veoma retko u ovoj zemlji. Zar nije tako?“, upitao ga je Šef.

„Jeste“, odgovorio je Obinze, iako ni sam nije znao da li se slaže s tom karakteristikom svoje ličnosti ili s tim da je ona retka. Ali nije ni bilo važno jer je Šef delovao sigurno.

„Svi su gladni u ovoj zemlji, gladni su čak i bogataši, ali niko nije pošten.“

Obinze je klimnuo glavom, a Šef ga je ponovo osmotrio dugim pogledom, pre nego što se vratio konjaku. Kad je sledeći put došao, Šef je bio govorljiv, ponovo onaj stari.

„Bio sam Babangidin prijatelj. Bio sam Abačin prijatelj. Sad kad je vojska otišla, prijatelj mi je Obasandžo“, rekao je. „A znaš li zašto? Zato što sam glup?“

„Ne, naravno, Šefe“, odgovorio je Obinze.

„Kažu da je Državna korporacija za razvoj poljoprivrede pred bankrotom i privatizovaće je. Znaš li za to? Ne znaš. A otkud ja znam? Otud što imam prijatelje. Do časa kad ti budeš znao, ja ću to već iskoristiti i steći profit. Eto, to ti je

naše slobodno tržište!“ nasmejao se Šef. „Korporacija je osnovana šezdesetih i svuda poseduje nekretnine. Kuće su ruševne i termiti ih izjedaju do krova. Ali prodaju ih. Kupiću sedam nekretnina, svaku po pet miliona. Znaš kolika je cena zavedena u knjigama? Jedan milion. A znaš kolika im je stvarna vrednost? Pedeset miliona.“ Šef je zastao i zagledao se u jedan od svojih mobilnih telefona koji je zvonio – na stolu pred njim bila su četiri aparata – pa je prestao da obraća pažnju na njega i zavalio se nazad na sofu. „Treba mi neko na čelu ovog posla.“

„Da, gospodine, mogu to da uradim“, reče Obinze.

Kasnije, Nneoma je sedela na svom krevetu, uzbuđena zbog njega, i savetovala ga povremeno se udarajući po glavi; svrbelo ju je teme ispod kovrdža i to je bio jedini način da se počese.

„Ovo je prilika za tebe! Zede, samo razmisli! To nazivaju važnim-važnim imenom, konsalting evaluacije, ali uopšte nije teško. Oboriš vrednost nekretnina i postaraš se da izgleda kako u svemu radiš ispravno. Kupiš nekretnine, pola prodaš da vratiš uloženo i već si u biznisu. Registruješ svoju kompaniju. Zatim sagradiš kuću u Lekiju i kupiš automobile i tražiš od rodnog grada da ti daju neka zvanja i titule, pa ti prijatelji čestitaju u novinama, a dok trepneš okom, svaka banka u koju uđeš odmah će ti dati veliki zajam jer misle da ti novac više ne treba! A kad registruješ svoju kompaniju, moraš da nađeš nekog belca. Uzmi nekog od tvojih prijatelja u Engleskoj. I reci svima da ti je to generalni direktor. Čak i Šef ima neke belce koje drži za pokazivanje kad mu zatreba. Tako ti to ide u Nigeriji, kad ti kažem.“

I zaista je tako bilo i za Obinzea je išlo i dalje. Ošamutilo ga je koliko je bilo lako. Kad je prvi put odneo poslovnu ponudu u banku, osećao se krajnje nestvarno dok je izgovarao „pedeset“ i „pedeset pet“, izostavljajući „milione“ jer nije bilo potrebno izjavljivati očigledno. Takođe se zaprepastio kako je i sve ostalo postalo lako, kako već sam bogataški izgled podmazuje puteve. Bilo je dovoljno da se doveze do kapije svojim BMW-om pa

da mu vratar otvori i salutira ne postavljajući nikakva pitanja. Čak je i Američka ambasada bila drugačija. Bili su odbili da mu izdaju vizu pre više godina, odmah pošto je diplomirao i kad je bio opijen američkim ambicijama, ali s novim statusom u banci, lako je dobio vizu. Na prvom putovanju, na aerodromu u Atlanti, službenik iz imigracionog bio je blagonaklon i razgovorljiv, pa ga je pitao: „Koliko gotovog novca nosite sa sobom?“ Kad je Obinze rekao da nema mnogo, ovaj kao da se iznenadio. „Stalno se susrećem s Nigerijcima poput vas, koji prijavljuju hiljade i hiljade dolara.“

On je sad bio to, Nigerijac od kog se očekuje da prijavi gotovinu na aerodromu. To mu je bilo neobično i malo ga je dezorijentisalo, jer mu se um nije menjao istim ritmom kao i njegov život, i osećao je izvesnu prazninu između sebe i ličnosti kakva je trebalo da bude.

Još nije shvatao zašto je Šef odlučio da mu pomogne, da ga upotrebi i nadgleda, čak podstiče zapanjujuće sporedne beneficije. Najzad, Šef je imao čitavu svitu poniznih posetilaca, rođaka i prijatelja, koji dovode svoje rođake i prijatelje, s džepovima punim zahteva i molbi. Ponekad se pitao hoće li mu Šef jednog dana nešto zatražiti, od tog gladnog i poštenog dečka od kojeg je on napravio veličinu, i u izvesnim melodramatičnim trenucima zamišljao je kako Šef traži od njega da organizuje ubistvo.

Čim su stigli na Šefovu zabavu, Kosi je krenula po prostoriji, grlila je muškarce i žene koje je on jedva poznavao, oslovljavajući starije sa *ma* i *gospodine* i sa prenamaglašenim poštovanjem, uživajući u pažnji koju je privlačilo njeno lice, ali s umerenim nastupom kako njena lepota nikog ne bi ugrozila. Jednoj ženi je pohvalila frizuru, drugoj haljinu, nekom muškarcu kravatu. Često je govorila: „Hvala bogu.“ Kad ju je jedna žena pitala, pomalo optužujućim tonom: „Kuju kremu za lice koristite?

Kako neko može imati tako savršenu kožu?“, Kosi se ljupko nasmejala i obećala da će joj poslati SMS poruku s detaljima njene svakodnevne nege.

Obinze je uvek bivao zatečen time koliko je njoj važno da je u celini prihvataju i da bude dopadljiva, bez ikakvih oštrih crta koje bi štrčale. Nedeljom je pozivala njegove rođake na gnječeni jam-krompir i ongbu supu, a onda je sve nadgledala i starala se da se svi prikladno najedu. *Striče, morate jesti, o! Ima još mesa u kuhinji! Idem da vam donesem još jedan ginis!* Kad ju je prvi put odveo u kuću svoje majke u Nsuki, neposredno pre nego što su se venčali, odmah je skočila da pomaže u serviranju hrane, a kad je njegova majka počela da sklanja sudove posle ručka, ustala je, uvređena, i rekla: „Majčice, kako da vi čistite pored mene ovde?“ Sve rečenice kojima se obraćala njegovim stričevima završavala je s „gospodine“. Vezivala je mašne u kosu ćerki njegovih rođaka. Bilo je nečeg neskromnog u njenoj skromnosti: suviše se isticala.

A sad je naklonom pozdravila gospođu Akin-Kol, čuvenu staricu iz čuvene stare porodice, koja je imala ohol izraz lica, uvek podignutih obrva, kao ličnost navikla da joj se ukazuje poštovanje; Obinze ju je uvek zamišljao kako podriguje mehurice od šampanjca.

„Kako vam je dete? Je li pošla u školu?“, pitala je gospođa Akin-Kol. „Morate je poslati u francusku školu. Veoma su dobri, vrlo strogi. Naravno, podučavaju na francuskom, ali tim bolje, dete će naučiti još jedan civilizovani jezik, pošto kod kuće već uči engleski.“

„Okej, ma. Pogledaću tu francusku školu“, rekla je Kosi.

„Francuska škola nije loša, ali ja više volim Sidkot hol. Oni podučavaju potpuno po britanskom planu i programu“, reče neka druga žena, kojoj je Obinze zaboravio ime. Znao je da je došla do mnogo novca dok je na vlasti bio general Abača. O njoj je kružila priča da je bila svodnica, da je visokim oficirima dobavljala mlade devojke, a oni su joj zauzvrat obezbeđivali

naduvane ugovore o nabavci za vojsku. A sad je, u toj pripijenoj haljini od šljokica, koja joj je isticala oblinu malog stomaka, sad je postala određen tip sredovečne lagoske žene, sva sasušena od razočaranja, izjedana gorčinom, s čelom punim bubuljica koje je prikrila debelim slojem tečnog pudera.

„O, da, Sidkot hol“, reče Kosi. „Ta škola mi je već u vrhu liste jer znam da podučavaju po britanskom programu.“

Obinze inače ne bi ništa rekao, samo bi gledao i slušao, ali danas je, iz nekog razloga, kazao: „Zar nismo svi mi išli u osnovne škole u kojima su nas podučavali po nigerijskom nastavnom planu i programu?“

Žene ga pogledaše; njihova zbunjena lica govorila su mu da sigurno ne misli to ozbiljno. A u izvesnom smislu i nije mislio ozbiljno. I on je, naravno, želeo najbolje za svoju ćerku. Ponekad se, kao sad, osećao kao uljez u ovom svom novom društvenom krugu ljudi koji veruju u najmodernije škole, u najnovije nastavne planove i programe koji će obezbediti da im deca budu celovite ličnosti. On u to nije bio ubeđen. Već je previše vremena proveo žaleći za onim što je moglo biti i pitajući se kako bi trebalo da bude.

Kad je bio mlađi, divio se ljudima koji su bili bogataška deca i govorili sa stranim akcentom, ali onda je u njima osetio neku neizrečenu čežnju, tužnu potragu za nečim što nikad neće moći da nađu. Nije želeo da njegova ćerka bude obrazovano dete upleteno u mrežu svakakvih nesigurnosti. Baki neće ići u francusku školu, u to je bio siguran.

„Ako odlučite da oštetite svoje dete tako što ćete je poslati u jednu od onih škola s priučenim nigerijskim nastavnicima, onda ćete samo vi biti za to krivi“, reče gospođa Akin-Kol. Ona je govorila s nekim neodređenim stranim akcentom, i s britanskim i s američkim i s nekim trećim istovremeno, govorom bogate Nigerijke koja želi da niko oko nje ne zaboravi koliko je ona svetska žena, kako je njena pretplatna karta *Britiš ervejza* krcata miljama.

„Imam jednu prijateljicu čiji sin ide u školu na glavnom kopnu i znate li da oni imaju samo pet kompjutera u celoj školi. Samo pet!“, reče ona druga žena. Obinze se sad setio kako se zove. Adama.

Gospođa Akin-Kol reče: „Stvari se menjaju.“

„Slažem se“, prihvati Kosi. „Ali uviđam i šta Obinze hoće da kaže.“

Bila je na obe strane odjednom, da ugodni svima; uvek je između istine i mira birala mir, uvek željna da se prilagodi. Dok ju je posmatrao kako razgovara s gospođom Akin-Kol, a na kopcima joj svetluca zlatna senka, osetio je grizu savesti zbog svojih misli. Ona je odana žena, tako dobrodušna, odana žena. Uzeo ju je za ruku,

„Otići ćemo u Sidkot hol i u francusku školu, a pogledaćemo i neke nigerijske škole kao što je Kraun dej“, rekla je Kosi i molećivo ga pogledala.

„Da“, reče on i stisnu joj ruku. Znaće da je to izvinjenje, a kasnije će joj se izviniti i kako treba. Trebalo je da čuti, da se ne meša u njene razgovore. Često mu je govorila kako joj prijateljice zavide i kako se on ponaša kao strani muž jer joj vikendom sprema doručak i svake noći ostaje kod kuće. I u njenim ponosnim očima video je blistaviju, bolju verziju sebe. Upravo se spremao da kaže nešto gospođi Akin-Kol, nešto beznačajno i pomirljivo, kad je iza sebe začuo Šefa kako glasno govori: „Ali znaš da, i sad dok razgovaramo, gorivo teče kroz ilegalne slavine i prodaje se u flašama u Kotonuu! Da! Da!“

Šef je stigao do njih.

„Divna moja princezo!“, rekao je Kosi i zagrlio je pa stisnuo uz sebe; Obinze se zapitao da li je ikada pokušao da joj se približi. Ne bi ga iznenadilo i da jeste. Bio je jednom u Šefovoj kući kad je neki čovek doveo svoju devojkicu u posetu, a kad je ona otišla u toalet, čuo je kako Šef kaže: „Sviđa mi se ova cura. Daj mi je, a ja ću ti dati lep plac u Ikedži.“

„Divno izgledate, Šefe“, reče Kosi. „Kao dečko!“

„Ah, draga moja, trudim se, trudim se.“ Šef je u šali cimnuo satenske revere svog crnog odela. Zaista jeste izgledao dobro, tanak i uspravan, za razliku od mnogih svojih prijatelja, koji su izgledali kao trudni muškarci.

„Dečko moj!“, rekao je Obinzeu.

„Dobro veče, Šefe.“ Rukujući se, Obinze je obema rukama prihvatio njegovu i lako se naklonio. Gledao je kako mu se klanjaju i drugi muškarci na zabavi, i kako se okupljaju oko njega i takmiče ko će se glasnije smejati njegovim šalama.

Na zabavi je sad bilo više ljudi. Obinze se obazreo i ugledao Ferdinanda, zdepastog Šefovog poznanika koji se kandidovao za guvernera na poslednjim izborima, izgubio i, kao i svi političari gubitnici, poveo parnicu da ospori rezultate. Ferdinand je imao neumoljivo, amoralno lice; ko god bi mu bolje pogledao ruke, video bi mu pod noktima zgrušanu krv neprijatelja. Ferdinandove oči se sretoše s Obinzeovim i ovaj odvrti pogled. Strepeo je da mu Ferdinand ne pride i ne zapodene razgovor o onoj sumnjivoj kupovini zemljišta koju je pomenuo poslednji put kad su se slučajno sreli, pa je promrmljao kako mora u toalet i iskrao se iz grupe u kojoj je stajao.

Pored bifea je zatekao nekog mladića kako s tužnim razočaranjem gleda u hladne nareske i pecivo. Obinzea je privukla njegova nespretnost; po mladićevoj odeći i po načinu na koji je stajao, jasno se videlo da tu ne spada, što nije mogao sakriti sve i da je hteo.

„Tamo preko je još jedan sto s nigerijskom hranom“, reče mu Obinze, a mladić ga pogleda i zahvalno se nasmeja. Zvao se Jemi i bio je novinar. To nije bilo ništa čudno; nedeljne novine su uvek bile prepune slika sa Šefovih zabava.

Jemi je studirao engleski na univerzitetu i Obinze ga je pitao kakve knjige voli, željan da konačno razgovara o nečemu interesantnom, ali ubrzo je shvatio da za Jemija knjiga ne spada u književnost ako nema složene reči i nerazumljive pasuse.

„Problem je u tome što je taj roman previše jednostavan, taj čovek ne koristi čak ni dugačke reči“, rekao je Jemi.

Obinzea je rastužilo što je Jemi tako slabo obrazovan a da i ne zna da je slabo obrazovan. To je u njemu pobudilo želju da bude nastavnik. Zamislio je sebe kako stoji pred razredom punim Jemija i podučava ih. Odgovarao bi mu taj profesorski život, kao što odgovara i njegovoj majci. Često je zamišljao šta je sve drugo mogao da radi, ili šta bi sve još mogao da radi: da predaje na univerzitetu, da izdaje novine, da otvori profesionalni teniski klub.

„Ne znam čime se vi bavite, gospodine, ali ja tražim bolji posao. Upravo završavam master“, rekao je Jemi, u duhu pravih Lagošana, koji se uvek guraju i stalno vrebaju nešto svetlije i nešto bolje; Obinze mu je dao svoju posetnicu pa se vratio da nađe Kosi.

„Baš sam se pitala gde si“, reče mu ona.

„Izvini, slučajno sam sreo nekog“, kaza Obinze. Zavukao je ruku u džep i dodirnuo blekberi. Kosi ga upita hoće li još nešto da pojede. Nije hteo. Hteo je da ide kući. Odjednom ga je preplavila želja da uđe u svoju radnu sobu i da odgovori Ifemelu na imejl, koji je i nesvesno sastavljao u glavi. Ako Ifemelu pomišlja da se vrati u Nigeriju, onda to znači da više nije s onim crnim Amerikancem. Ali možda će ga dovesti sa sobom; najzad, ona spada u žene koje lako mogu navesti čoveka da iskopa svoje korenje, od onih je žena kod kojih je, baš zato što ne očekuju i ne traže sigurnost, određena sigurnost moguća. Kad su se držali za ruke na studijama, stiskala je tako čvrsto da im se dlanovi oznoje i slepe, pa bi kazala, zadirkujući ga: „Za svaki slučaj, možda je ovo poslednji put da se držimo za ruke, pa hajde onda da se stvarno držimo za ruke. Jer svakoga časa može da nas udari neki motocikl ili automobil, ili se može desiti da malo dalje niz ulicu ugledam čoveka svog života pa da te ostavim, ili ti možeš videti ženu svojih snova pa ostaviti mene.“ Možda će

i crni Amerikanac doći u Nigeriju, za njom. Pa ipak, po imejlu je osetio da je sama. Izvadio je blekberi da izračuna koliko je bilo sati u Americi kad ga je poslala. Rano popodne. Rečenice su joj delovale nekako žurno; pitao se šta li je tad radila. A pitao se i šta joj je još Ranjinudo ispričala o njemu.

Te decembarske subote kad je naleteo na Ranjinudo u tržnom centru *Palme*, na jednoj ruci je nosio Baki, a u drugoj je držao kesicu s Bakinim keksom. „Zede!“, uzviknula je Ranjinudo. Ona je u srednjoj školi bila muškobanjasta, veoma visoka, mršava i neposredna, nije bila naoružana tajanstvenošću kao druge devojkke. Svi su je momci voleli, ali nikad je nisu jurili, i sa simpatijom su je zvali Ostavi Me na Miru, zbog toga što je često, na pitanje kakvo joj je to čudno ime, odgovarala: „Da, to je Igbo ime i znači 'ostavite nas na miru', i zato me ostavite na miru!“ Iznenadio se kako je sad izgledala lepo, i drugačije, s kratkom kosom u pletenicama nalik na antene i u pripijenim farmerkama, punog i oblog tela.

„Zede... Zede! Koliko se nismo videli! Više i ne pitaš za nas. Je li to tvoja ćerka? Oh, duša mala! Baš pre neki dan sam bila sa svojim drugom Deleom. Znaš Delea iz banke *Hejl*? Rekao mi je da je tvoja ona zgrada kod poslovnih prostorija *Ejsa* na Ostrvu banana? Čestitam. Baš si uspeo, o. A Dele kaže da si tako skroman.“

Bilo mu je neprijatno zbog tolike pažnje koju mu je ukazivala, zbog poštovanja kojim je nenametljivo zračila. On u njenim očima više nije bio Zed iz srednje škole, a zbog priča o njegovom bogatstvu pretpostavila je da se izmenio više nego što je to za njega bilo moguće. Ljudi su mu često govorili da je skroman, ali pritom nisu mislili da je ponizan, već samo da se ne razmeće svojim članstvom u klubu bogatih, da ne upražnjava prava koja to donosi – da bude grub, bezobziran, da čeka da ga pozdrave a da on nikog ne pozdravlja – i stoga što su mnogi želeli da on upražnjava ta prava, ponašanje koje je izabrao tumačeno je kao skromnost. Nije se ni hvalisao, niti

je govorio o stvarima koje poseduje, pa su ljudi pretpostavljali da poseduje mnogo više nego što zapravo ima. Čak i njegov najbliži prijatelj Okvudiba često mu je govorio kako je skroman, i to ga je pomalo razdraživalo, jer je želeo da Okvudiba uvidi kako zvati njega skromnim znači smatrati nepristojnost normalnom. Osim toga, skromnost mu je uvek bila sumnjiva, izmišljena radi udobnosti drugih; ljudi te hvale da si skroman jer uz tebe ne osećaju da oskudevaju u nečemu više nego inače. On je cenio poštenje; oduvek je želeo da bude istinski pošten i uvek je strepeo da u tome ne uspeva.

U kolima, na povratku kući sa Šefove zabave, Kosi je rekla: „Dragi, mora da si gladan. Pojeo si samo onu prolećnu rolnicu?“ „I supu.“

„Trebalo da jedeš. Hvala bogu što sam tražila od Mari da nešto skuva“, odvrtila je pa dodala uz kikut: „A ja, trebalo je da se uzdržim i da ostavim one puževe na miru! Mislim da sam ih deset pojela. Bili su tako fini i ljuti.“

Obinze se nasmejao, bilo mu je malo dosadno, ali bio je i srećan zato što je ona srećna.

Mari je bila tanana i Obinze nije mogao da odredi da li je plašljiva ili samo tako izgleda zbog zapinjanja u govoru na engleskom. Kod njih je tek mesec dana. Poslednja služavka, koju je dovela neka Gejbrijelova rođaka, bila je zdepasta i stigla je s vrećom od sukna u rukama. On nije bio tamo kad je Kosi pregledala sadržaj vreće – to je uvek činila sa poslugom jer je htela da zna šta se unosi u njenu kuću – ali izašao je iz sobe kad je čuo kako Kosi viče, onim nestrpljivim i piskavim glasom kojim se obraćala posluzi ne bi li istakla autoritet. Devojčina vreća je bila na podu, otvorena, odeća iz nje izbačena na gomilu. Kosi je stajala pored nje i vrhovima prstiju držala, podignuto, pakovanje kondoma.